Zákon o veřejných služebnících a jejich platech

Návrh zákona č. 25 podle seznamu zákonů Fóra lidu – prováděcí zákon k Občanské ústavě ČR (OIPD)

Fórum lidu · pracovní návrh ze dne 27. 10. 2026

Postavení návrhu: Zákon provádí čl. 83–87 Občanské ústavy: postavení veřejných služebníků, výběr úředníků ve veřejné soutěži, povinné pojištění, střet zájmů, právo odmítnout protiprávní rozkaz a platy jako násobek průměrné mzdy v soukromém sektoru. Přílohou je návrh tabulky násobků, kterou schvalují občané v celostátním referendu. Navazuje na volební zákon (č. 2), zákon secesní (č. 4) a zákon o občanském hodnocení IVS (č. 5). Vychází z autorovy Hlavy 1 (čl. 2, 15, 44), Východisek (body 6, 7, 15, 20) a z předmluvy autora na forumlidu.cz/oipd. Schvalují jej občané v referendu.

NÁVRH

ZÁKON

ze dne …….. 20..

o veřejných služebnících a jejich platech

Občané České republiky se v referendu usnesli na tomto zákoně:

ČÁST PRVNÍ – ZÁKLADNÍ USTANOVENÍ

§ 1 – Předmět úpravy

Tento zákon upravuje podle Občanské ústavy České republiky (dále jen „ústava“) služební poměr, povinnosti, odpovědnost, pojištění a platy veřejných služebníků.

§ 2 – Pojmy

(1) **Veřejným služebníkem** je každý, kdo je zaměstnán a placen občany v instituci veřejné služby, ministerstvu, Kanceláři prezidenta republiky, Parlamentu, Národní radě, Občanských tribunálech, soudu, státním zastupitelství, České národní bance nebo v úřadu územního celku (čl. 83 odst. 1 ústavy), a dále každý volený veřejný činitel.

(2) **Rozhodujícím veřejným služebníkem** je ten, kdo smí jménem státu nebo územního celku rozhodovat o právech a povinnostech občanů; je vždy volen a kdykoli odvolatelný (čl. 83 odst. 2 ústavy).

(3) **Úředníkem** je veřejný služebník bez rozhodovací pravomoci; vybírá se ve veřejné soutěži (čl. 83 odst. 3 ústavy).

§ 3 – Zásady služby

(1) Veřejná funkce je svěřená odpovědnost, nikoli výsada (čl. 1 odst. 2 písm. g) ústavy). Veřejný služebník slouží všem občanům rovně, říká jim pravdu a jedná osobně odpovědně.

(2) Veřejný služebník smí pracovat jen v jedné instituci veřejné služby a musí být státním občanem České republiky (čl. 83 odst. 4 ústavy).

(3) Veřejnou funkci lze vykonávat i bez nároku na plat; kdo se platu vzdá, má stejná práva a povinnosti.

ČÁST DRUHÁ – VÝBĚR A SLUŽEBNÍ POMĚR

§ 4 – Veřejná soutěž

(1) Úředníka vybírá rozhodující služebník, pod nějž bude úředník spadat, ve veřejné soutěži. Soutěž se vyhlásí v databázi instituce nejméně 20 dnů předem s popisem místa, požadavků a platu.

(2) Uchazeči skládají písemnou zkoušku, která se hodnotí bez znalosti jejich jmen; pořadí a body všech uchazečů se zveřejní. Vybrat lze jen některého z prvních tří.

(3) Je zakázáno přijmout do služby osobu blízkou rozhodujícímu služebníkovi, který o přijetí rozhoduje, nebo osobu, která je s ním v obchodním vztahu.

§ 5 – Vznik a skončení

(1) Služební poměr voleného služebníka vzniká složením slibu, úředníka dnem uvedeným ve smlouvě.

(2) Služební poměr končí uplynutím funkčního období, odvoláním (čl. 29 ústavy), vzdáním se funkce, ztrátou státního občanství nebo volitelnosti, pravomocným odsouzením za úmyslný trestný čin, zamlčením střetu zájmů (čl. 85 ústavy) nebo propuštěním.

(3) Úředníka lze propustit pro závažné nebo opakované porušení povinností nebo pro nadbytečnost místa. Proti propuštění se může bránit u soudu.

§ 6 – Svědomí

Každý veřejný služebník má právo odmítnout splnění rozkazu nebo pokynu, který je v rozporu s ústavou, zákonem nebo jeho svědomím anebo by směřoval proti občanům. Za odmítnutí nesmí být nijak postižen; může být pouze propuštěn ze služby, a to jen po veřejném soudním řízení (čl. 86 odst. 1 ústavy).

ČÁST TŘETÍ – POVINNOSTI

§ 7 – Pravdivost a otevřenost

(1) Veřejný služebník poskytuje občanům pravdivé, úplné a nezkreslené informace (čl. 7 odst. 1 ústavy). Zištné veřejné lhaní je trestným činem podle zákona o veřejné službě informační.

(2) Na dotaz, stížnost nebo návrh občana odpoví do 30 dnů (čl. 30 odst. 1 ústavy).

§ 8 – Veřejná audience

(1) Skupina nejméně 50 občanů, nebo 10 občanů obce do 1 000 obyvatel, může požádat o veřejnou audienci u kteréhokoli voleného nebo rozhodujícího veřejného služebníka (čl. 30 odst. 2 ústavy). Služebník ji uskuteční osobně a veřejně do 30 dnů, prezident republiky, předseda Národní rady a ministr do 90 dnů; přednostní audience podle zákona o komunálních domobranách má přednost.

(2) Komunální domobrany mají právo přednostní audience u kteréhokoli veřejného služebníka.

§ 9 – Střet zájmů

(1) Před nástupem do funkce odstraní veřejný služebník střet svých soukromých a veřejných zájmů (čl. 85 ústavy), zejména se vzdá funkcí v obchodních společnostech, které jsou ve smluvním vztahu s jeho institucí.

(2) Volený a rozhodující veřejný služebník podává při nástupu, každý rok a při skončení funkce veřejné přiznání o majetku, příjmech, dluzích, darech a funkcích; přiznání se zveřejní v databázi Veřejné služby informační podle čl. 68 ústavy.

(3) Zamlčený střet zájmů je důvodem okamžitého skončení služebního poměru (čl. 85 ústavy); skončení konstatuje soud na návrh kohokoli, kdo má zájem na věci, nebo tribuna lidu.

(4) Rozhodující služebník nesmí 2 roky po skončení funkce pracovat pro osobu, o jejíchž právech nebo zakázkách v posledních 2 letech rozhodoval.

§ 10 – Dary

Veřejný služebník nesmí přijmout dar ani jinou výhodu v souvislosti s funkcí; drobné pozornosti do hodnoty 1 % průměrné měsíční mzdy se evidují a zveřejňují.

ČÁST ČTVRTÁ – ODPOVĚDNOST A POJIŠTĚNÍ

§ 11 – Odpovědnost za škodu

(1) Veřejný služebník odpovídá za škodu a újmu, kterou svým jednáním nebo rozhodnutím způsobil občanům (čl. 84 odst. 1 ústavy). Poškozenému ji nahradí stát nebo územní celek; ten ji vymáhá na služebníkovi, jednal-li úmyslně nebo z hrubé nedbalosti, nejprve z jeho pojištění.

(2) Kolektivní odpovědnost neexistuje (čl. 5 odst. 3 ústavy). U kolektivního rozhodnutí odpovídá každý, kdo pro ně hlasoval.

§ 12 – Povinné pojištění

(1) Každý veřejný služebník je povinně pojištěn pro případ škody nebo újmy, kterou způsobí občanům (čl. 84 odst. 1 ústavy). Pojistné hradí služebník ze svého platu.

(2) Nejnižší pojistná částka činí

a) u prezidenta republiky, předsedy a členů Národní rady, ministrů, ředitelů institucí veřejné služby a guvernéra České národní banky 1 000násobek průměrné měsíční mzdy,

b) u ostatních volených a rozhodujících služebníků 200násobek průměrné měsíční mzdy,

c) u úředníků 50násobek průměrné měsíční mzdy.

(3) Rozhodnutí, jehož možné následky přesahují pojistnou částku rozhodujícího služebníka nebo všech členů kolektivního orgánu, kteří pro ně hlasují, mohou přijmout jen občané v referendu (čl. 84 odst. 2 ústavy). To neplatí, je-li rozhodnutí přímým a nezbytným provedením zákona nebo konkrétní položky, které občané schválili v referendu.

(4) Pojistitel nesmí odmítnout pojistit veřejného služebníka; spory o pojistné rozhoduje soud.

ČÁST PÁTÁ – PLATY

§ 13 – Výpočet platu

(1) Měsíční plat veřejného služebníka se stanoví jako násobek průměrné měsíční mzdy v soukromém sektoru za předminulý rok, kterou zveřejní statistický úřad, a to v rozmezí 0,5 až 2,5 podle míry osobní odpovědnosti (čl. 87 ústavy).

(2) Tabulku násobků schvalují občané v celostátním referendu; návrh je přílohou tohoto zákona. Tabulka obsahuje hodnoticí složku podle zákona o občanském hodnocení institucí veřejné služby.

(3) Plat se snižuje o podíly ze secesí podle zákona secesního.

§ 14 – Zákaz dalších odměn

Kromě platu nenáleží veřejnému služebníkovi žádné odměny, prémie, paušální náhrady, služební byty ani jiné výhody. Skutečné cestovní náklady se hradí podle dokladů, které se zveřejňují. Náhrada za ztrátu výdělku neuvolněných zastupitelů a porotců se řídí zvláštními zákony.

§ 15 – Zveřejnění

Výše platu u každé funkce se zveřejňuje v databázi instituce (čl. 68 ústavy).

ČÁST ŠESTÁ – PŘECHODNÁ A ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

§ 16 – Přechodná ustanovení

(1) Do schválení tabulky násobků v referendu se platy vyplácejí podle dosavadních předpisů, nejvýše však ve výši 2,5násobku průměrné měsíční mzdy v soukromém sektoru za předminulý rok.

(2) Parlament předloží tabulku násobků k referendu do 6 měsíců od účinnosti tohoto zákona.

(3) Veřejní služebníci, kteří ke dni účinnosti tohoto zákona nesplňují podmínky § 9, je splní do 3 měsíců.

§ 17 – Zrušovací ustanovení

Zákon č. 236/1995 Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci, a zákon č. 234/2014 Sb., o státní službě, ve znění pozdějších předpisů, se zrušují dnem, kdy nabude účinnosti tabulka násobků schválená v referendu; zákon č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů, se použije jen v rozsahu, v němž neodporuje tomuto zákonu.

§ 18 – Účinnost

Tento zákon nabývá účinnosti dnem vyhlášení výsledku referenda, jímž byl přijat.

Příloha – Návrh tabulky násobků (předkládá se k referendu)

Funkce	Násobek
Prezident republiky, předseda Národní rady, guvernér ČNB	2,5
Ministr, ředitel instituce veřejné služby, soudce Ústavního soudu	2,3
Soudce Nejvyššího a Nejvyššího správního soudu, Nejvyšší státní zástupce, člen bankovní rady ČNB	2,1
Senátor, soudce odvolacího a zemského soudu, předseda zemské rady	2,0
Poslanec, tribun lidu, hejtman, soudce krajského soudu	1,8
Rozhodující zaměstnanec IVS, soudce okresního soudu, státní zástupce, primátor statutárního města	1,6
Starosta obce nad 10 000 obyvatel, přednosta okresu, soudce obecního soudu	1,3
Starosta obce do 10 000 obyvatel (uvolněný)	0,8–1,1
Policista, hasič, příslušník vězeňské stráže a civilní ochrany	1,0–1,4
Velitel Národní domobrany, ředitel státní policie	2,0
Člen nezávislé vyšetřovací komise	2,0
Výhradní programátor EVORAS	1,8
Voják profesionální složky Národní domobrany	1,0–1,6
Učitel státní školy	1,1–1,5
Úředník	0,5–1,3
Občan v povinném základním výcviku (odměna)	0,5
Hodnoticí složka podle § 14 zákona o občanském hodnocení IVS (jen ředitel a rozhodující zaměstnanci IVS)	± 0,1; výsledný násobek vždy v mezích 0,5–2,5

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

A. Obecná část

1. Účel zákona

Jeden zákon pro všechny, kdo slouží občanům: od prezidenta po úředníka obce. Platy se odvozují od toho, kolik vydělávají lidé v soukromé sféře, a schvalují je občané. Kdo rozhoduje, je volen, pojištěn a ručí osobně; kdo je vybírán, prochází anonymní soutěží bez protekce.

2. Vazba na OIPD a texty autora

- **Hlava 1 OIPD, čl. 2:** zákaz zaměstnávat příbuzné a přátele – § 4 odst. 3.
- **Hlava 1 OIPD, čl. 44 a Východiska, bod 7:** povinné pojištění veřejných služebníků na ztráty a újmy občanů – § 12.
- **Východiska, bod 20:** platy schvalují občané v OIRA, nebo služba probíhá zdarma – § 3 odst. 3, 13.
- **Předmluva autora:** veřejní služebníci ideálně dobrovolníci s odměnou hlavně v prestiži – § 3 odst. 3.
- **Hlava 4 OIPD, čl. 83:** platy = koeficient 0,5–2,5 × průměrná mzda v soukromém sektoru za předminulý rok – § 13.

3. Doplnění a odchylky

Téma	Autor	Návrh	Důvod
Pojistné částky	neuvedeny	50× až 1 000× průměrné mzdy (§ 12)	Bez konkrétní částky nelze použít čl. 84 odst. 2 ústavy.
Rozhodnutí nad rámec pojištění	referendum	referendum, ledaže jde o provedení zákona nebo rozpočtu schváleného občany (§ 12 odst. 3)	Jinak by referendum vyžadovalo téměř každé větší rozhodnutí.
Placení poradci	VS nesmí platit další placené služebníky	limity počtu (33/66) a veřejná soutěž	Ústava připouští úředníky vybrané v soutěži (čl. 83 odst. 3).
Audience	upraví volební zákon	50 občanů (10 v malé obci), do 30 dnů (§ 8)	Čl. 30 odst. 2 ústavy.

Upozornění k dopadům: Při průměrné mzdě v soukromém sektoru kolem 48 000 Kč by plat prezidenta činil asi 120 000 Kč a poslance asi 86 000 Kč, tedy výrazně méně než dnes. Tabulku proto schvalují občané samostatně a mohou ji v mezích 0,5–2,5 upravit.

4. Soulad s ústavou a étosem

Zákon naplňuje čl. 1, 5, 7, 29, 30, 68, 83–87 ústavy. Odpovídá étosu: služba místo výsady, osobní odpovědnost, žádná protekce a žádné tajné odměny.

5. Dopady

Snížení nejvyšších platů a zrušení odměn a paušálů přinese úspory; pojištění si hradí služebníci sami.

B. Zvláštní část

K § 1 až 3: Pojmy a zásady služby.

K § 4 až 6: Veřejná soutěž, služební poměr a svědomí.

K § 7 až 10: Pravdivost, audience, střet zájmů a dary.

K § 11 a 12: Odpovědnost a povinné pojištění podle čl. 84 ústavy.

K § 13 až 15: Platy podle čl. 87 ústavy.

K § 16 až 18 a příloze: Přechodná ustanovení, zrušení, účinnost a návrh tabulky.

Zdroje: Občanská ústava ČR (OIPD), čl. 1, 5, 7, 29, 30, 68, 83–87, 98 (forumlidu.cz/oipd/navrh-ustavy); Fórum lidu – OIPD: předmluva, Hlava 1 (čl. 2, 15, 44), Hlava 4 (čl. 83), Východiska (body 6, 7, 15, 20); seznam zákonů (č. 25); zákony č. 236/1995 Sb., 234/2014 Sb., 159/2006 Sb.